VICTOR XUEREB

FRANĠISKU SAVERJU BALDACCHINO
Prepostu ta' l-Oratorjani ta' San Filippu ta' l-Isla
Kittieb bikri ta' Proża u Poeżija bil-Malti

Għal min għandu għal qalbu l-istorja tal-letteratura Maltija, l-aħħar kwart tas-seklu tmintax u l-ewwel nofs tas-seklu dsatax għandhom importanza kbira. Għax dak kien iż-żmien meta kienu qed jinżergħu, f'art mielħa u mirjieħa, l-ewwel żergħat tal-letteratura Maltija. L-art kienet maħnuqa minn għeruq ta' siġar oħra: siġar ta' politika u kultura barranija. Imma, l'hawn u l'hinn, kienu bdew jiftħu xi wardiet Maltin bħal Vassalli, D'Amico, Taylor, Caruana u xi oħrajn. Kien għadhom ftit wisq. Imma kienet bdiet tiftaħ xi warda patrijottika u reliġjuża Maltija. Kienu bdew jinkitbu l-ewwel poeżiji letterarji u beda jiġi mgħallem il-katekiżmu ta' Wizzinu bil-Malti.

U fuq il-pulpti tal-knejjes tagħna kienet bdiet tinstema' xi priedka bil-Malti, speċjalment waqt xi missjoni popolari u waqt l-eżerċizzi tar-randan. Il-paniġirku tal-festi, naturalment, kien għadu jsir bit-Taljan. Anki fl-irħula. Imma kienet bdiet tinħass il-ħtieġa li fejn is-semmiegħa ma jifhmux it-Taljan, xi wħud fost il-predikaturi jippridkaw bil-Malti.

Kien eżattament fl-aħħar kwart tas-seklu tmintax u fl-ewwel nofs tas-seklu dsatax meta deher fl-Isla wieħed li għalkemm għadu minsi sa llum, kien qed iħoss il-polz ta' Malta u kellu għal qalbu l-ħtieġa kemm tat-tagħlim reliġjuż kemm ukoll tal-kelma Maltija. Kien bniedem li jistħoqqlu jkun magħruf minn min jgħożż il-Malti. Kien jismu Franġisku Saverju Baldacchino. Kien qassis għaref u tar-ruħ.

B'xorti tajba, kull ma kien jippriedka, kemm bit-Taljan u kemm bil-Malti, kien jippreparah sewwa u meta kien ikollu għadd ġmielu ta' priedki fuq l-istess suġġett, kien iżommhom u jdommhom u jillegahom volum volum. Bħalma sa naraw aktar 'il quddiem, fil-librerija l-qadima ta' l-Oratorjani ta' San Filippu ta' l-Isla, ħalla warajh tnejn u tletin volum ta' priedki. Kollha miktubin b'idejh, ċari, u għadhom jinqraw tajjeb sa llum. Il-biċċa l-kbira ta' dawn il-priedki huma bit-Taljan, imma, mxerrdin l'hawn u l'hinn qalb il-priedki bit-Taljan, hemm għadd sabiħ ta' priedki bil-Malti. Kollha priedki sbieħ mibnijin sewwa fuq il-Bibbja u fuq is-Santi Padri.

Bil-Malti ħalla wkoll ġabra ta' tlettax-il poeżija reliġjuża. Miktubin fl-1813 meta Malta ntlaqtet mill-marda kiefra tal-pesta.

Franġisku Saverju Baldacchino twieled fl-Isla fit-3 ta' Diċembru, 1774. Missieru kien jismu Ġużeppi, mill-Isla u ommu kien jisimha Marija mwielda Fenech, minn Ħal Tarxien[1]. Franġisku twieled l-Isla u għammduh fil-knisja parrokjali. Il-familja ta' Baldacchino nafu li kienet familja devota u tat-tajjeb. Kellhom devozzjoni kbira

1. Liber baptisimarum ta' l-Isla, X fol 47.

lejn il-Kunċizzjoni. Kull sena, nhar it-8 ta' Diċembru, kienu jagħmlu festa ad unur tal-Kunċizzjoni fid-dar tagħhom stess. In-nannu tiegħu, (missier ommu) kien ġab miegħu statwa sabieħa ta' l-injam minn Spanja u dik l-istatwa l-ewwel wirtitha ommu, u mbagħad, meta daħal mal-Filippini, ommu tathielu u għadha sa llum fil-kunvent ta' San Filippu ta' l-Isla. Huwa stess jgħid li meta kellu tnax-il sena kien għamel l-ewwel priedka tiegħu fid-dar t'ommu quddiem din l-istatwa sabiħa[2]. Din id-data ta' l-ewwel priedka twassalna sal-1786. Daħal ma' l-Oratorjani ta' San Filippu fl-1794[3] jew qabel. Almenu f'din id-data żgur li kien diġà Oratorjan.

Data oħra żgura fil-ħajja tiegħu hija ta' 23 ta' Diċembru tal-1797 meta ġie ordnat saċerdot[4]. Kellu tlieta u għoxrin sena. L-għada stess, lejlet il-Milied tal-1797, qaddes l-Ewwel Quddiesa Solenni tiegħu fil-knisja ta' San Filippu ta' l-Isla[5].

Fejn għamel l-istudji tiegħu, ma nafux. Imma mill-kotba li sa nsemmi aktar 'il quddiem, jidher li kien jiġi kkonsultat mill-Isqof, u li kien wieħed mill-eżaminaturi ta' dawk il-qassissin li kienu jridu jilħqu kappillani fil-parroċċi. Dawn il-kandidati kienu jiġu eżaminati fit-tagħlim tad-Dogma u tal-Morali. Uħud minnhom kienu jkunu nies illawrjati fit-Teoloġija. Bilfors li l-eżaminatur tagħhom kien bniedem illawrjat ukoll. Barra minn hekk, l-Isqof, meta kien imur jagħmel il-Vista Pastorali fil-parroċċi, ġieli ħadu miegħu bħala Ko-visitatur[6]. Il-probabilità hi li meta daħal mal-Filippini, dawn bagħtuh jistudja barra. Jew Palermo, jew Ruma.

Minn meta qaddes fil-1797 sakemm miet fl-1860 ma ċċaqlaq qatt minn San Filippu ta' l-Isla ħlief għal xahrejn fl-1837 meta mar joqgħod fid-dar tal-familja tiegħu għax il-kunvent u l-knisja ta' San Filippu kien ħadhom taħt idejh il-Gvernatur Bouvarie biex jużahom bħala sptar provisorju għal dawk in-nies mill-Isla, Bormla u l-Birgu li kienu nfettati bil-kolera[7]. L-istudji tal-lawrja ma setax għamilhom wara li laħaq qassis. Għax minn reġistru tal-quddies li għandna fil-librerija, il-firma ta' Baldacchino tidher kważi kull ġimgħa bejn l-1798 sal1855! Bilfors li ma kienx imsiefer f'dawn is-snin! Il-lawrja ħadha qabel ma qaddes.

Minn meta qaddes fil-1797 sa bejn wieħed u ieħor l-1852, meta tilef id-dawl, Baldacchino taha b'ruħu u ġismu għax-xogħol pastorali: jippriedka, jqarar, jagħti l-pariri, jaqra l-aħħar kotba li jidħlu fil-librerija, u jikteb. Kull sena kien jagħti l-irtir tat-tmint ijiem lil dawk li kienu sa jiġu ordnati qassissin. Wara 1852, ma baqax jara. L-aħħar paġni tad-djarju tiegħu juru li tassew kien beda jitlef id-dawl. Jibda jwaqqa' l-linka, jaqbeż il-vers, jew jitla' 'l fuq mill-vers jew jinżel 'l isfel. Jibda jikteb kbir u mħaxlef. Fl-1852 jieqaf għal kollox u d-djarju tad-Dar jibda jiktbu P. Pawlu Lebrun. Id-djarju tad-Dar kien ilu jiktbu hu mill-1831 sal-1852[8].

2. Libro in cui si notano l'introito e l'esito appartenenti alla reverenda Immagine di M. Santissima, foll. III (1801).
3. Introito ed esito, fol. III.
4. Register Ordinationum, 4 76/165v.
5. Memorie Diverse, Vol 3 fol. 280.
6. Il-Vol. XI tal-Priedki, fol 168ff fih is-sehem li ħa Baldacchino fil-Vista Pastorali ta' Ħaż-Żabbar.
7. Memorie Diverse, Vol. 2, fol 44–46.
8. Memorie Diverse, Vol. 2, minn foll 352 'il quddiem.

Kien laħaq Superjur tad-Dar ta' San Filippu fl-1825 u baqa' Superjur, – jew Prepositu, kif kienu jsejħulu huma – sa meta miet fit-18 ta' Novembru 1860[9]. Anki meta x-xogħol ta' l-amministrazzjoni beda jagħmlu P. Pawlu Lebrun, it-titlu ta' Prepostu baqa' f'idejh.

Difnuh fil-knisja stess ta' San Filippu fejn kien għex u ħadem matul ħajtu kollha. Dnub li l-qabar tiegħu ma nafux liema hu[10]. Difnuh mal-Kongregati ta' San Filippu li kellhom sotterran taħt l-artal ta' San Filippu għalihom biex jindifnu fih. Imma meta l-knisja ta' San Filippu, aktar tard, għamluha bl-irħam, il-bieb ta' dan is-sotterran ingħalaq u tqiegħed l-irħam fuqu. Il-bieb irid ikun x'imkien ħdejn l-artal ta' San Filippu. Għalkemm tektikt fuq l-irħam biex nara hemmx xi ħaġa mbewwqa taħtu, ma ħassejt xejn. Fil-librerija sibt biss lista tan-nies li hemm midfunin fl-oqbra l-oħra li hemm imxerrdin mal-Knisja, imma l-lista ma tgħid xejn fuq fejn hu l-qabar ta' l-Oratarjani stess. Tgħid biss li l-Kongregati u l-Filippini kienu jindifnu ġos-sotterran taħt l-artal ta' San Filippu.

Għidna li Baldacchino kien Oratorjan ta' San Filippu jew Filippin. Il-Filippini ma kinux patrijiet. Kienu qassissin tad-djoċesi li jgħixu flimkien f'ħajja ta' studju u appostolat, taħt ir-regola ta' San Filippu Neri. Ma kienx ikollhom il-voti ta' faqar u ubbidjenza. L-ubbidjenza tagħhom kienet biss lejn l-isqof bħall-qassissin l-oħra. U kienu jibqgħu taħt il-ġurisdizzjoni ta' l-Isqof. L-Isqof kellu s-setgħa li jċaqlaqhom kif jidhirlu hu għall-ġid tad-djoċesi. Lil wieħed għamlu viċi-rettur tas-seminarju. Lil oħrajn għamilhom kappillani f'parroċċi differenti ta' Malta: in-Naxxar, il-Għargħur, Ħal Tarxien u wieħed laħaq arċipriet ta' l-Isla fl-1622. L-ewwel superjur kien Dun Xmun Schembri u l-aħħar wieħed li miet kien Dun Angelo Raggio, fl-1928. Illum spiċċaw. F'Malta, l-Oratorjani kellhom żewġ kunventi, wieħed il-Birgu u l-ieħor l-Isla[11].

Ġo San Filippu ta' l-Isla, l-Oratorjani kellhom librerija mill-aqwa f'dak li huma Teoloġija, Filosofija, u kitbiet tas-Santi Padri. Din il-librerija għadha teżisti sa llum u għadha kif ħallewha huma bl-istess kotba fuq l-istess xkafef fejn qegħduhom huma. U għad hemm l-inventarju ta' kull ktieb li kien hemm fuq kull xkaffa. Illum din il-librerija qiegħda f'idejn il-Ġiżwiti li bdew imexxu d-Dar u l-knisja ta' San Filippu fl-1958.

Il-kitbiet tal-Prepostu Baldacchino instabu kollha ġo din il-librerija kif sa nsemmu aktar 'il quddiem.

Il-kitbiet tal-Prepostu Baldacchino

Din li ġejja hija lista tal-kitbiet ta' Franġisku Saverju Baldacchino mill-1797 sal-1860. Imma aktarx li mhix lista komplita. Għax biċċa mill-arkivju fejn kienu l-kitbiet ta' Baldacchino spiċċa fil-ġiebja meta l-kamra ż-żgħira tal-librerija ntlaqtet bil-bombi waqt l-air-raids fuq l-H.M.S. Aircraft carrier, Illustrious, fl-aħħar

9. Liber Defunctorum ta' l-Isla VII, p. 415.
10. Karta waħda li tagħti l-lista ta' min hemm midfun fis-sbatax-il qabar li kemm f'diversi partijiet tal-knisja ta' San Filippu.
11. Ara Alex Bonnici, Vol. II, *L-Isla fi Ġrajjiet il-Bażilika-Santwarju ta' Marija Bambina*, p. 76–83, 108, 193–197 u 338.

gwerra. Din li ġejja hija l-lista tal-kitbiet ta' Baldacchino li għad baqa' fil-librerija u li nstabu minn Fr Victor Xuereb S.J. fis-Sajf tal-1986. L-ebda wieħed minnhom mhu stampat. Kollha manuskritti miktubin ċari b'idejh u llegati flimkien.

Nibdew b'*Memorie Diverse*. Tliet volumi. L-ewwel wieħed ta' 300 faċċata, it-tieni ta' 542 u t-tielet ta' 446 faċċata. Billi dawn il-kotba jinkludu d-djarju tiegħu sal-1852 ma setgħux kienu kompluti qabel din id-data. Imma, naturalment kien ilu jaħdem fuqhom għal ħafna snin. Fihom minjiera sħiħa ta' tagħrif fuq l-istorja tal-Knisja ta' Malta inkluża l-lista tal-Ingwiżituri sal-1978 meta ġew il-Franċiżi. Fihom ukoll l-istorja ta' kif inqatgħet il-parroċċa tal-Floriana mill-parroċċa ta' San Pawl tal-Belt. Miktubin bit-Taljan. Imbagħad inżidu:

(a) *Volum wieħed tad-Dħul u Ħruġ tal-artal ta' San Filippu.* Barra l-kontijiet ta' ġbir u spejjes, dan il-volum fih ukoll noti awtobijografiċi ta' F.S. Baldacchino.
(b) *Raccolta di alcuni privilegi ottenuti dalla S. Sede.* Il-ktieb miktub fil-1839.
(ċ) Volum ta' 332 faċċata fuq iċ-ċerimonji liturġiċi tal-Ġimgħa l-Kbira. Jismu: *Prattica dei Sacri Riti e Cerimonie nelle Sacre Funzioni che si celebrano nella Settimana Santa.* Miktub fl-1842.
(d) *Volum żgħir ieħor ta' ċerimonji liturġiċi.* Miegħu fih illegat ukoll *Un ragguaglio del furto sagrilego della S. Pisside continente le Specie Consecrate, commesso a Malta, e del suo mirabile ritrovamento.* Din it-tieni parti illegata fl-istess volum hija miktuba mis-Saċerdot Dr Ludovico Mifsud Tommasi fl-1837. Il-pissidi kien insteraq mill-knisja tat-Teresjani ta' Bormla u nstab ġo miżbla ħdejn il-bieb tal-Birgu.
(e) Żewġ "files" ħoxnin ta' *Miscellana e Lettere.* Fihom ġabra ta' ħafna dokumenti u ittri importanti. Fosthom hemm żewġ ittri awtografi tal-Kardinal Sciberras. Minn ittra oħra mibgħuta minn Baldacchino lill-Isqof Caruana, nsibu li d-dar ta' San Filippu kienet isservi wkoll bħala riformatorju għal xi qassissin Maltin u Għawdxin li kienu żbaljaw. F'ittra oħra hemm li l-Oratorjani kienu jibagħtu xi tfal Maltin li ma jistgħux iħallsu biex jistudjaw Palermo. Fihom ħafna ittri (il-kopji tagħhom) li kien bagħat Baldacchino lil ħafna nies importanti u r-risposti tagħhom.
(f) *Biċċa minn reġistru tad-Dħul u l-Ħruġ tad-Dar.* Bla qoxra. Jibda mill-faċċata 109 sal-201 u jkopri minn Lulju 1837 sal-1854. Mhux kontijiet biss. Fih ħafna storja tad-Dar biex jispjega ta' xiex saru l-ispejjeż. Miktub bil-*handwriting* ta' Baldacchino sal-1849. Imbagħad jibda P. Pawlu Lebrun. Imma Lebrun inizżel id-dħul u l-ispejjeż mingħajr ma joqgħod jispjega fit-tul.
(g) Għandu ktieb ieħor ta' 370 faċċata fuq l-obbligi li għandu qassis. Qisu Vade Mecum tal-qassissin. Għandu l-isem twil ta' *Raccolta di alcuni notificazioni, Editti, e Lettere, Molto Eruditive, Istruttive e Morali, molto Utili a sapersi dalli Ecclesiastici. Fatta dal Preposito Baldacchino nel 1845.* Ktieb bħal dan żgur li kien isibu ta' ħtieġa kbira għalih biex jagħti l-eżortazzjonijiet lill-qassisin.

(h) *Tnejn u tletin volum ta' priedki.* Priedki ta' kull xorta: paniġierki, istruzzjonijiet, irtiri, noveni, omelji, priedki għal waqt l-eżerċizzi, priedki fuq il-Madonna, priedki fuq kull parti tal-katekiżmu. Baldacchino kien jikteb kull priedka fuq fuljetti ta' l-istess daqs, jillegahom fi ktieb biex ma jintilfux. Fil-bidu jew fl-aħħar ta' kull volum kien jikteb Werrej biex ikun jista' jsib bil-ħeffa il-priedki li jkun hemm fil-volum. Biex ma jippridkax l-istess priedka ġo l-istess parroċċa, ma' l-isem tal-priedka kien jikteb ukoll f'liema parroċċi ippridkaha u kultant id-data ta' meta ppridkaha wkoll. Dawn il-volumi fihom il-priedki li ppriedka bejn l-1797 u l-1850. F'ħafna mill-Volumi kien iniżżel id-data ta' meta għaqqadhom fi ktieb imma dik id-data ma turix meta kitibhom. Turi biss meta ġabar fi ktieb il-priedki li kien diġà kiteb qabel. Per eżempju fil-Volum XXVI li hu wieħed mill-aħħar li llega, għandu nota ħdejn l-ewwel priedka li tgħid li dik il-priedka għamilha fl-1799. Id-data li fihom il-volumi fiha mportanza għax turi li dawk il-priedki li fih il-volum zgur li nkitbu *qabel* u hemm ħaġa oħra li tgħinna wkoll biex inkunu nafu meta kiteb din jew dik il-priedka. Hija din: il-volumi kollha li għaqqad qabel l-1825, kien jiffirmahom "fatto dal PADRE Francesco Saverio Baldacchino" waqt li l-volumi li għaqqad *wara* l-1825 jiffirmahom "fatto del PREPOSITO Francesco Saverio Baldacchino. Għax fl-1825 laħaq Prepostu jew Superjur.

Il-volumi huma kollha ta' l-istess daqs imma jvarjaw fil-ħxuna. L-irqaq volumi fihom 350 faċċata waqt li l-eħxen, ilaħħqu l-elf.

Il-parti l-kbira tal-priedki huma bit-Taljan. Imma, mxerrdin l'hawn u l'hinn fil-volumi hemm għadd sabiħ ta' priedki bil-Malti. Baldacchino kien jadatta l-priedka tiegħu għas-semmiegħa. Fil-volum tal-paniġierki ma sibtx ħlief paniġierku wieħed bil-Malti. Fuq San Ġużepp. Imma fil-volumi fejn għandu l-priedki ta' l-Eżerċizzi tar-randan hemm almenu erbgħin priedka bil-Malti. Għax dawn kienu magħmulin biex jilħqu lil kulħadd. U l-Malti tiegħu jaf ikun mexxej u b'medda sabiħa ta' vokabularju. It-titlu tal-priedka li jikteb fuq il-Werrej huwa dejjem bit-Taljan, imma meta tqalleb il-volumi ssib li f'għadd sabieħ ta' priedki, it-titlu bit-Taljan imma l-priedki bil-Malti. Huma eżempju sabieħ tal-proża Maltija ta' l-ewwel nofs tas-seklu dsatax.

(i) Ħallejt għall-aħħar *ġabra ta' poeżiji bil-Malti* li kiteb fl-1813, meta f'Malta kien hawn il-marda kiefra tal-pesta. Hija ġabra ta' tlettax-il poeżija. Il-biċċa l-kbira tagħhom huma versi tat-tmienja u mqassmin fi strofi ta' erba' versi li jirrimaw AABB. Però għandu waħda li tixbah it-terza rima, strofi ta' tliet versi li jirrimaw ABA CDC. L-iqsar waħda fiha żewġ strofi, l-itwal waħda fiha tmintax.

Ta' poeżija minnhom għandu żewġ versjonijiet. L-ewwel għandu poeżija ta' disa' strofi (b'waħda maqtugħa) u mbagħad għandu versjoni itwali li tlaħħaq erbatax-il strofa. Is-suġġett huwa djalogu bejn Ġesù u Marija. Ġesù jgħidilha għaliex bagħat il-kastig u Marija titolbu biex iwaqqaf il-flaġell tal-pesta għax Hi ommhom bħal ma Hi Ommu.

Ġ. Cassar Pullicino fil-*Kitba w Kittieba tal-Malti*, it-Tieni Ktieb, l-Ewwel Taqsima p. 43–44, jgħid li "bejn Mejju 1813 u Jannar 1814, fuq Malta kien waqa' biżà kbir u ġo l-Isla li kienet għadha ma ċċappsitx bil-pesta, sar talb speċjali biex il-belt tibqa' ħielsa mill-flaġell". U jikkwota siltiet minn manuskritt anonimu li hemm fil-Biblijoteka Nazzjonali (R.M.L. Misc 757) li fih xi strofi mill-kurunelli li kienu jingħadu ġo l-Isla.

L-interessanti hu li erbgħa mill-għaxar siltiet li jsemmi Cassar Pullicino qegħdin f'dawn il-poeżiji ta' Baldacchino; żewġ strofi li jikkwota Pullicino qegħdin f'poeżija ta' erbatax-il strofa; strofa oħra li tibda 'Qaddisa Marija Omm ħanina' hija waħda minn disa' strofi li kollha jibdew 'Qaddisa Marija'; strofa oħra lil San Pawl, għandha magħquda magħha aktar strofi lil San Filippu Neri (għax Baldacchino kien taħt ir-regola ta' San Filippu) u lil xi qaddisin oħra.

Kellu raġun jgħid Cassar Pullicino li dawn il-poeżiji anonimi inkitbu fl-1813–4. Imma issa nafu wkoll li nkitbu fil-kunvent ta' San Filippu ta' l-Isla minn Franġisku Saverju Baldacchino. M'għadhomx anonimi.

L-Oratarjani ta' San Filippu ta' l-Isla kellhom wkoll librerija. Għal żmienha kienet librerija aġġornata ħafna. Imma l-istorja tagħha hija differenti mill-istorja tal-libreriji sħabha. Li ġara kien li l-Oratorjani ma baqgħux jeżistu aktar u l-librerija tagħhom baqgħet fil-kunvent ta' San Filippu li mill-1958 'l hawn, waqa' f'idejn il-Ġiżwiti. Il-librerija sħiħa għadha hemm kif ħallewha l-Filippini. Il-Filippini damu l-Isla mill-1662 sal-1928.

Il-librerija kienet tikkonsisti f'żewġ kmamar, waħda kbira u oħra żgħira. Il-kbira kien fiha xi għoxrin vetrina waħda ħdejn l-oħra li jgħattu l-ħitan kollha tal-kamra għoli ta' xi għaxar piedi. Iż-żgħira, imniffda magħha, kienet tinżamm maqfula. Għax kien fiha dokumenti privati tad-Dar, atti notarili, u l-kotba pprojbiti! Kotba pprojbiti bħal bibbji protestanti, xogħlijiet ta' Dumas u ta' Voltaire u affarijiet hekk. Kien hemm ukoll fil-librerija ż-żgħira x-xogħlijiet ta' Baldacchino.

Waqt l-air-raids fuq l-Illustrious, li kienet qed tissewwa anqas minn ħames mitt pass mill-kunvent, din il-kamra ż-żgħira intlaqtet b'bomba u biċċa minnha niżlet ġol-ġiebja ta' taħt id-Dar. Il-kotba u d-dokumenti li sgħu isalvaw imlewhom malajr malajr ġox-xkejjer u ġo kaxxi tal-kartun u poġġewhom waħda tmiss ma' l-oħra fuq il-vetrini tal-kamra l-kbira. Naturalment, kollox imħallat flimkien. B'kollox xi erbgħin xkora.

U ġox-xkejjer baqgħu sas-sajf tal-1986 meta Fr Victor Xuereb, s.j. is-superjur tad-Dar, beda jniżżel xkora xkora u jagħżel kull karta u ktieb siewi li kien fihom. Fix-xkejjer kien hemm minn kollox: kotba tajbin, qxur ta' kotba, karti mgħaffġin, trab, ġir tal-ħajt, kotba mtaqqbin bl-isplinters u biċċiet ta' ċaċċiżi tal-bibien! Imma kien hemm wkoll dawn il-kotba kollha ta' Baldacchino li semmejna aktar 'il fuq.

Mill-gwerra 'l hawn, ħadd ma kien mess ix-xkejjer. L-ewwelnett għax kienu tqal biex toqgħod tniżżilhom minn fuq il-vetrini u t-tieninett għax ħadd ma jieħu gost jimtela bil-għabra. Il-kotba t-tajbin li salva Fr Xuereb qiegħdhom ġo żewġ gwardarobbi fil-librerija l-kbira u beda jqalleb ktieb ktieb biex jara x'kien fihom.

Kien hemmhekk li nstabu l-priedki u l-poeżiji ta' Baldacchino! Fr Xuereb qiegħed il-kotba bl-ordni u mmarka b'sinjal b'karta safra li tidher kull fejn kien hemm priedka bil-Malti. F'dan ix-xogħol ta' tiftix tawh ħafna għajnuna s-Sur u s-Sinjura Victor u Violet Schembri. B'xorti tajba, Fr Xuereb wera dawn il-priedki lill-Professur Oliver Friggieri, li malajr ħareġ bl-idea li almenu biċċa minnhom kien ta' min jippubblikahom għax il-proża tagħhom turi kif kien jinkiteb il-Malti fl-ewwel nofs tas-seklu Dsatax.

Kien instab kittieb tal-Malti li ma konniex nafu bih: wieħed li jsebbaħ u jimla vojt fl-istorja tal-proża Maltija.

Qabel nagħlaq irrid niżżi ħajr ukoll lil Patri Franġisku Azzopardi, Kapuċċin, li illegali b'qoxra ferma il-poeżiji li kienu nstabu. Mal-poeżiji żidt ukoll ittra li l-Kummissarju tat-Terra Santa kien bagħat lill-Prepostu biex jgħidlu li kien ġej San Filippu biex jagħmel il-Ġabra għall-Artijiet Imqaddsa. Din l-ittra titfa' xi ftit dawl fuq il-poeżiji. L-ewwelnett għax miktuba fis-sitta ta' Marzu 1813, u t-tieni nett għax Baldacchino uża faċċata li kien għad baqa' vojta biex fuqha kiteb ir-*rough copy* ta' tnejn mill-poeżiji tiegħu. Allura, hekk għandna mhux biss il-poeżiji imma wkoll id-data ta' bejn wieħed u ieħor meta nkitbu u r-*rough copy* bil-qtugħ u l-korrezzjonijiet ta' min kien qed jiktibhom.

Canzonetta per implorare il Patrocinio di Maria Vergine

Maria prega al suo figlio diletto

1

Maria dice

Isma' ibni il Maltin iseihhuli
U lema talb khedin jaghmluli
Bjesc nitolbochh li tahhfrillhom
U tnehhi il pesta li baghtillhom.

2

Gesù risponde

L'Insara meta il flagelli natihom
Ibdeu itolbu biesc in-nah-hi-om
Lilech i-seihhu phal Om tal hhniena
Ma Jena mar-ric Insara hhziena

3

M dice

L'Insara Maltin dejjem hhabbeuni
F-kol z-mien Khima ureuni
Imhhapti irrit issa nurihhom
Nitolboch il hhniena ghalihom.

4

Gesù risponde

Jena uischa drabi hhfirtillhom
Uischa seihhat ghamiltillhom
Uma iddisprezzau is-seihhat
U ma emendasc ruhu Kulhat

5

Maria dice

Tabilhach li bachu il hhziena
Ma Kalbek Kolhha hhniena
Urihom il hhniena ti ghech
U ma ipkhusc iziet ingrati mi ghech

6

Gesù risponde

Khiridu li jena inhhen minnhom u nahfrilhom
Ik-korrespondu ghas-seihhat li naghmlilhom
Jaktghu il viziu, u ibidlu il hhaja
Khiridu lin-nehhi il flagel min ideja.

7

Maria dice

Inti iva ghandech tkun mahbub
Ma huma fragili, u soggetti ghad-dnub
U huma Bnedmin minnech mahhlukin
U bit-batia, u iddem tighech mifdijin.

8

Gesù risponde

Ghaliesc uma minni mahhlukin u mifdiin
Marric li fl'Infern imorru mitlufin
Fid-digna imbezzahhom u nichastigahom
Biesc fil Genna ghal dejem mighi narahom

9

Maria dice

Dana jena nafu u narah
Ma l'imhhassar irrit nicconsolah
Phal Omhom nitolboch ghalihom
Biesc tnehhi il flagel li khighet tatihom

10

Gesù risponde

Jena min fuch is-salip taitech b'Omhom
U phal Uliedech irridech l'izzommhom
Ma inti ben taf kif inseuni, u offendeuni
Li sa geua il Knejes nukhas ta rispett ureuni.

11

Maria dice

B'ragun hhat il flagel fi deich
Ghaliex dana Kollu chien tahhat ghaineich
Ma jena Om hhanina, u Avocata tal midimbin
Nitoboch il hhniena, biesc narahom mahfurin

12

Gesù risponde

Ma, dacha li titlob Kat scein ma nichhadlech
Il Grazia naghmilha bis ghal im-hhaptech
Ma marric nara fil hajja libertà u vanità,
Ma virtù, tieba, modestia, onestà u Carità.

13

Maria dice

Biesc spirtu hhazin ma ikharrachsc bihom
Bit-tentazioni li jaghmel geua fihom
Jena nas-sistihom, u niekaf mahhom
U fit-tentazzjoni inkun tarcha tahhom.

14

Gesù risponde

Jena mil ghajnuna ma nonkhoshhomsc
Inspirazioni ma nipchasc ma naghmlilhomsc
Hharsithom ghandhom jaghmluha chif irrid Jena
Khi ridu dejjem isibu ghandi hhniena

AMEN

Canzonetta per implorare il Patrocinio di Maria Vergine

Mara prega al suo figlio diletto

1

Maria dice

Isma' ibni il-Maltin isejħuli
U liema talb qegħdin jagħmluli
Biex nitolbok li taħfrilhom
U tneħħi il-pesta li bgħattilhom

2

Gesù risponde

L-Insara meta il-flagelli naghtihom
Jibdew jitolbu biex inneħħihom
Lilek isejħu bħal Omm tal-ħniena
Ma Jiena ma rridx Insara ħżiena.

3

Maria dice

L-Insara Maltin dejjem ħabbewni;
F'kull żmien dejjem qima urewni
Imħabbti irrid issa nurihom
Nitolbok il-ħniena għalihom.

4

Gesù risponde

Jiena wisqa drabi ħfirtilhom
Wisqa sejħat għamiltilhom;
Huma iddisprezzaw is-sejħat
U ma emendax ruħu kulħadd.

5

Maria dice

Tabilħaqq li baqgħu il-ħżiena,
Ma, Qalbek kollha ħniena
Urihom il-ħniena tiegħek
U ma jibqgħux iżjed ingrati miegħek.

6

Gesù risponde

'K iridu li Jien inħenn minnhom u naħfrilhom
jikkorrispondu għas-sejħat li nagħmlilhom
Jaqtgħu il-vizzju u jbiddlu l-ħajja
'K iridu li nneħħi il-flaġell minn idejja.

7

Maria dice

Inti, iva għandek tkun maħbub
Ma, huma fraġili u soġġetti għad-dnub
U huma bnedmin minnek maħluqin
U bit-tbatija u d-demm tiegħek mifdijin.

8

Gesù risponde

Għaliex huma minni maħluqin u mifdijin
Ma rridx li fl-infern imorru mitlufin.
Fid-dinja nbeżżagħhom u nikkastigahom
Biex fil-ġenna għal dejjem miegħi narahom.

9

Maria dice

Dana jiena nafu u narah
Ma l-imħassar irrid nikkonslah
Bħal Ommhom nitolbok għalihom
Biex tneħħi l-flaġell li qiegħed tagħtihom.

10

Gesù risponde

Jiena minn fuq is-salib tajtek b'Ommhom
U bħal uliedek irridek iżżommhom
Ma inti ben taf kif insewni u offendewni
Li sa ġol-knejjes nuqqas ta' rispett urewni

11

Maria dice

B'raġun ħadt il-flaġell f'idejk
Għaliex dana kollu kien taħħat għajnejk
Ma, jien Omm ħanina, u Avukata tal-midinbin
Nitolbok il-ħniena biex narahom maħfurin.

12

Gesù risponde

Ma, daka li titlob Jien qatt ma niċħadlek
il-grazzja nagħmilha biss għal imħabbtek.
Ma ma rridx nara fil-ħajja libertà u vanità
ma virtù, tieba, modestja, onestà u carità.

13

Maria dice

Biex l-ispirtu ħażin ma iqarraqx bihom
Bit-tentazzjoni li jagħmel ġewwa fihom
Jiena nassistihom u nieqaf magħhom
u fit-tentazzjoni inkun tarka tagħhom.

14

Gesù risponde

Jiena mill-għajnuna ma nonqoshomx
Inspirazzjoni ma nibqax ma nagħmlilhomx
Ħarsithom għandhom jagħmlu kif irrid jiena
'K iridu dejjem isibu għandi ħniena.

AMEN

TALBA LIL SAN PAWL U LIL SAN FILIPPU

San Pawl missier tagħna
Li d-dawl tal-fidi ġibtilna
Itlob 'l Alla u jieqaf magħna
Biex il-mard tal-Pesta imurilna

S. Filippu Neri, Missier tagħna
Int Prottettur u avukat tagħna
Itlob lil Marija Santissima għalina
Biex il-mard tal-pesta titlob li jmurilna.

TALBA LIL S. PAUL U LIL S. FILIPPU

S. Paul Missier taghna
li dhaul tal fidi gibtilna
Itlob 'l Alla, u jekaf maghna
Biex il-mart tal-pesta immurrinna.

S. Filippu Neri Missier taghna
Inti Protettur, u Avuchat taghna
Itlob il Maria SS ghalina
Biex il-mart tal pesta titlob l'imurilna